

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

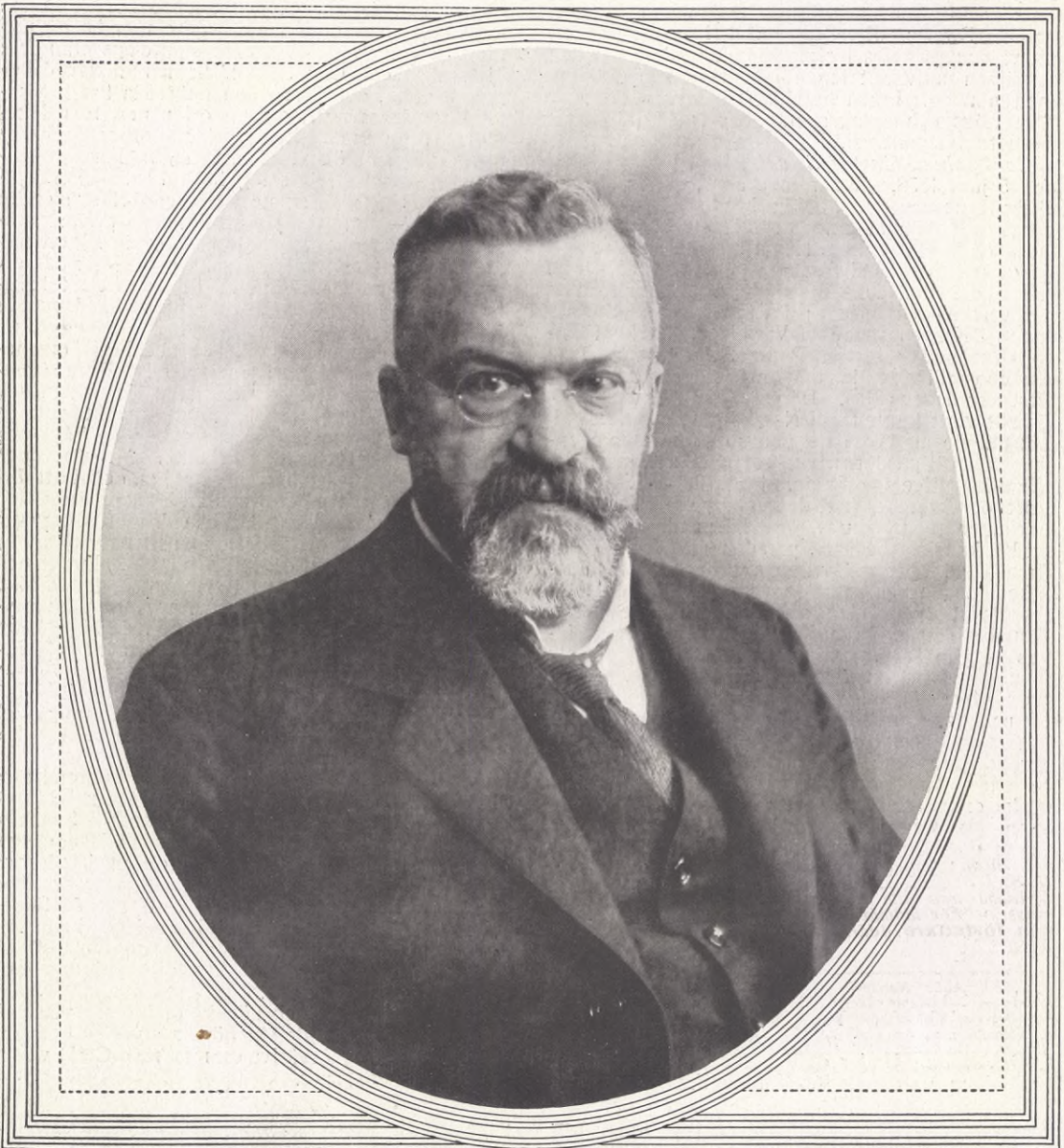

UPSALA UNIVERSITET — EFTER FOTOGRAFI.

18:DE ÅRG.

DEN 26 NOVEMBER 1916

N:o 9

CARL SWARTZ.

TILL PORTRÄTTET Å FÖREGÅENDE SIDA.

Uppdraget att vara kansler för rikets universitet har af gammalt ansetts vara en af vårt lands allra främsta offentliga hedersposter. Ofta sökte man för den samma förvärtva tronföljaren och ännu så långt fram i tiden som på 1800-talet fungerade kronprinsarne Oscar och Carl som universitetskanslerer. Måste man välja bland undersåtar, borde det i hvarje fall vara någon af "Rikets herar" eller sedan denna värdighet upphörde att finnas, någon af motsvarande rangställning, gärna tillika tillhörande högadeln. Gustaf Adolf Sparre, Henning Hamilton, Louis De Geer äro i senare tider goda exempel härpå. På den sistnämnde följde f. statsrådet Pehr von Ehrenheim, den förste kanslern utan adelstitel, och på honom förutvarande statsrådet G. F. Gilljam, den förste af ofrälse börd. Med Erik Gustaf Boström och Fredrik Wachtmeister återgick man till de förutvarande excellensernas krets. Vid det den 18 november förrättade kanslersvalet ha de väjande korporationerna med full endräkt samlat sig kring en stor affärsman och förutvarande finansminister, hr Carl Swartz. Ett vittnesbörd till många andra, att vi numera lefva i "köpmännens tidehvarf" och att äfven universiteten förstå vikten af att följa med sin tid. Ingen betvivlar i själfva verket, att våra högsta bildningsanstalter därmed träffat ett synnerligen godt val.

Carl Johan Gustaf Swartz, född i Norrköping den 5 juni 1858, saknar icke anor, därför att han ej är i besittning af adlig börd. Släkten är af bergsmannahärstamning; dess äldste kände stamfader är bergsmannen Nils Persson, som lefde i Fernebo i Vermland i senare hälften af 1500-talet. Äfven det utländskt utseende släktnamnet är af bästa svenska ursprung; det är härleadt af Svartsången i Kropps socken i Värmland, där Nils Perssons sonsons sonson Peter Swartz, som lade grunden till familjens industriella berömmelse, först såg dagens ljus. Därefter har släkten framför allt varit knuten till Norrköping, där den haft rikt tillfälle att lägga i dagen sina utmärkte egenskaper såväl på det privatekonomiska som på det offentliga lifvets område. I allt hvad Swartz gjort och verkat, har det med rätta framhållits, återfinner man samma grundläggande drag: det starka kunskapsbegäret, paradt med ödmjukheten för plikten, för lefnadsyrkets anspråk på deras duglighet och energi, samt den samhälleliga driften i dess finast utvecklade former. Utmärkande i förstnämnda hänseende har varit dragningen och intresset jämväl för universitetsstudier, äfven om de nog redan i ungdomen kunde förutse, att deras slutliga lifsgärning skulle komma att ligga på det praktiska området; nästan alla Petter Swartz' efterkommande ha längre eller kortare tid begagnat sig af akademisk undervisning, äfven om de endast undantagsvis underkastat sig akademiska examina. Själf har Carl Swartz efter mogenhetsexamen i Norrköping 1877 först studerat någon tid i Bonn och därefter i Uppsala drifvit det till juridisk-filosofisk preliminärexamen år 1880.

Säkerligen var det hvarken brist på begåning eller brist på intresse, som gjorde, att han icke fortsatte. Den verkliga grunden till studiernas afbrott var, att hans unga kraft redan behöfdes i hemmet och af hemstaden. Vid faderns frånfalle 1881 fick han öfvertaga tobaksfirman Peter Swartz, under det brodern Pehr blef chef för den andra grenen af familjens affärsverksamhet, kvarnhuset J. G. Swartz. Under de följande aderton åren togs han äfven i anspråk för Norrköpings kommunala

uppgifter i en utsträckning, hvartill man sällan finner motstycke. Inom stadsfullmäktige, drätselkammare, fattigvårdsstyrelse, skol- och kyrkoråd fick han tillfälle både att öfva och ådagalägga sin rika administrativa begåfning. Arten af denna fick det bästa vitsordet, då han år 1899 trots sin principiellt frihandelsvänliga ståndpunkt af den protektionistiska stacsfullmäktigmajoriteten sändes att intaga platsen som fabriksstadens särskilde representant i vårt öfverhus.

Därmed begynte ett nytt skede i Carl Swartz' offentliga bana. I likhet med andra "opålitliga" senatorer hölls han visserligen i det längsta utanför utskottsarbetet och hade ännu 1906 icke hunnit längre än till suppleant i statsutskottet. Men man kunde icke dölja för sig, att han var förtjänt af att bättre tillvaratagas, och då den nya högern genom Arvid Lindman skred till sin regeringsbildning efter den första Staaffska ministären störtande i juni 1916 anförtröddes finansministersportföljen i hans pålitliga händer. Om det sätt, hvarpå han handhade denna, fanns hvarken bland meningsvänner eller motståndare mer än en mening. I den svenska direkta skattelagstiftningens historia bildar Carl Swartz' finansministertid helt enkelt epok, och äfven den indirekta har han utvecklat på ett sätt, som historien nog icke kommer att glömma. För enskilda affärsintressens påverkningsförsök visade han sig fullkomligt otillgänglig — man erinre sig blott t. ex. sockerskyddets sänkning vid den stora sockerfabriksfusionens tillkomst — och hänsyn till det egna privatintresset tilläts af honom så litet att spela någon roll, att det fastmer var han själf, tobaksfabrikanten, som tog första initiativet till den hela tobaksindustriens monopolisering i statens hand, som år 1915 blef verklighet. Det var ingen panegyriker, som förde pennan då följande nedskrefs om honom: "Hvad som företrädesvis karakteriserar statsrådet Swartz är det klara, skarpa förståndet, den lugna eftertanken, förmågan att snabbt och på samma gång grundligt sätta sig in i en fråga och se den från snart sagt alla sidor. Med kraft och ovanlig dialektisk skärpa förstår han också att försvara sin ståndpunkt. Hans anföranden äro sällan skrifna med 'känslans röda bläck', men så mycket mer präglade af förståndsskärpans must och mærg. Och dock äger han ordet i sin makt. Lugnt och säkert flyta meningarna i sammanhängande följd från hans läppar, och hans tal verkar så öfvertygande just genom sin stränga logik, sin klara form, sin målmedvetenhet och den rika arsenal af fakta och realskäl, han förmår uppvisa".

Efter Lindmanska ministärens afgång 1911 har Swartz fortfarande intagit en ledande ställning i vårt parlamentariska lif, särskildt sedan han efter greffe Wachtmeister fått öfvertaga ordförandeposten i statsutskottet. Därjämte har hans krafter i stor utsträckning tagits i anspråk för det enskilda affärlifvet. Sålunda är han ordförande i Sveriges centrala privatbank allt sedan dennas bildande, styrelseledamot i försäkringsaktiebolagen Thule och Brand-Viktoria, ledamot af förvaltningsrådet hos Bokförlagsaktiebolaget P. A. Norstedt & Söner samt ordförande i Separatoraktiebolaget Fauna.

Af utmärkelser, som kommit honom till del, märkes särskildt ledamotskap af landbruks- och vetenskapsakademierna.

Våra universitet och högskolor äro för visso att lyckönska, då de för sin högsta styrelse och förvaltning lyckats förvärfa en man med Carl Swartz' gedigna egenskaper.

H. 8 D. STOKHOLMSFOTOGRAF.
 INVIGNINGEN AF NATURHISTORISKA RIKSMUSEUM I DESS NYA PALATS.
 Konungen anländer, mottagen af professorerna Lönnberg (1) och Berg (2).

Naturhistoriska Riksmuseet invigdes på måndagen i förra veckan med en enkel högtidlighet. Bland de närvarande märktes främst representanter för vår vetenskapliga värld och vidare såg man spetsarne inom ämbets den politiska och affärsvärlden. Vid elfvatiden anlände de kungliga, först kronprinsen, hertigparet af Västergötland, prins Eugen och så konungen. Vid konungens ankomst framträdde professor John Berg. Vetenskapsakademiens preses och hälsade de kungliga personerna välkomna. Konungen förklarade därpå museet invigt

Foto Elfelt, Köhnen. Kläder Bengt Sjöberg.
 PRINSESSAN HELENA AF DANMARK som i dagarne häftigt insjuknat och undergått operation.

och höjde ett fyrfaldigt lefve för fosterlandet. Till de kungliga öfverlämnades praktkatalogen, hvarpå en rond företogs genom museet.

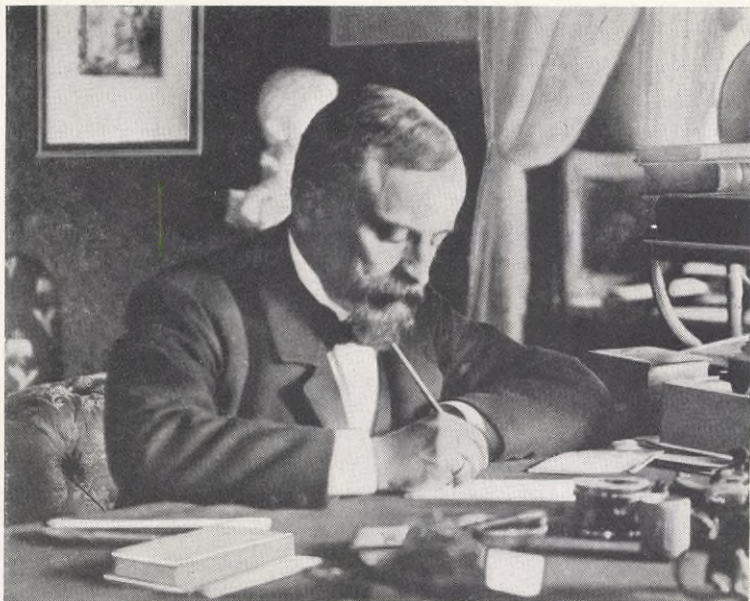
Prinsessan Helena af Danmark undergick den 13 nov. på dr Schous klinik i Köpenhamn operation för en kronisk inflammation i och omkring blindtarmen och gallblåsan. Enligt den utfärdade officiella bulletinen förlopte operationen normalt. Prinsessan Helena, som är född prinsessa af Slesvig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg, är tjugofem år gammal samt sedan år 1909 i äktenskap föränsad med den danske konungens broder prins Harald, med hvilken hon äger tre döttrar, prinsessorna Feodora, Caroline-Mathilde och Alexandrine.

Den polske författaren Nobelpristagaren i litteratur Henryk Sienkiewicz har enligt ingångna meddelanden aflidit i Genève 70 år gammal. Utgången ur en förnäm polsk ätt bröt Sienkiewicz vid val af lefnadsbana med släktens gamla

PRINS HEINRICH AF BAYERN.
 F. 1884. Död d. 8 nov. efter att föregående dag under en rekognoscering ha blifvit dödligt sårad.

militära traditioner och ägnade sig åt journalistisk och novellistisk verksamhet, hvilken starkt nationellt och socialt betonad dock ej medförd någon större yttre framgång. — Efter vidtöfattande, i utvecklingshänseende rikt fruktbringande resor i Amerika och Sydeuropa framträdde Sienkiewicz på 1880-talet med en rad historiska skildringar och romaner, hvilka genom sin glödande fosterlandskärlek, sin fantasirikedom och glänsande stilkonst tillvunno diktaren ett af de främsta rummen i den polska litteraturen på samma gång de i rikaste mått tillförde honom det egna folkets kärlek, en kärlek som tog sig ett imponerande uttryck i den nat onalgåfva, riddaregod-et Ohlegorek i Polen, diktaren vid sitt 25-årsjubileum som författare fick mottaga — De förnämsta af dessa historiska romaner Med eld och Forts. i nedre högra hörnet å sid. 142.

HENRYK SIENKIEWICZ, den berömda polske författaren, född 1846, har aflidit i Genève. Erhöll Nobelpriset i litteratur 1905.

MÄRKLIG KONSTUTSTÄLLNING I UPSALA.

”BRÖD OCH GLÖDS” UTSTÄLLNING AF KONST-
VERK TILLHÖRIGA PRIVATPERSONER
I UPSALA.

1. EHRENSTRAHLS CARL XI-GRUPP M. FL.

2. INTERIÖR FRÅN UTSTÄLL-
NINGEN.

3. ETT BREDA-PORTRÄTT:
PROFESSORSKAN ULLA
KJELLBERG.

1 och 3 fotos Finn,
2 foto Angel, Upsala.

1

2

En egenartad konstutställning öppnades den 11 nov. i studentkårens fästsäl i Upsala med expositionsföremålen — svenska taflor, teckningar och miniatyror — hämtade ur olika upsalahem. Utställningen, hvaraf inkomsten skall användas till lindrande af den genom dyrtiden vållade nöden i samhället, har utöfver detta behjärtansvärda syfte ett stort konstnärligt intresse, i det att ett flertal konstverk, delvis af betydande värde, därigenom förts ut ur den relativa obemärkthet, som följer med förvarandet i enskild ägo, och i utställningssalen gjorts tillgängliga för en större allmänhet. Konstverken, hvilkas tillkomst faller under tiden från 1600-talets midt till våra dagar, ger en intressant och instruktiv inblick i det svenska måleriets utveckling under nämnda tidsperiod. Bland de vid utställningen företrädde namnen äro Ehrenstrahl, Lorens Pasch d. y., Per Krafft, Pilo, C. F. Breda, Troili, Carl Skånberg, Wahlberg, Anders Zorn m. fl.

3

STOR SVENSK KONSTUTSTÄLLNING I KÖPENHAMN.

Foto. Elfelt, Kjöbenhavn.

Ä. och: Ernst Sjöberg.

INTERIÖR FRÅN UTSTÄLLNINGEN I CHARLOTTENBORGS PALAIS. Öfverst: PROFESSOR OSCAR BJÖRCK, utställningens anordnare.

En stor och representativ svensk konstutställning, öppnades den 11 nov. i Charlottenborgs palats i Köpenhamn i närvaro af det danska konungaparet, änkedrottning Lovisa med döttrar, prins Valdemar af Danmark samt prins Georg af Grekland. Vid sin ankomst mottogos de kungliga af professor Oscar Björck och Anders Zorn. Bland öfriga vid öppningshögtidligheten närvarande märktes svenske ecklesiastikministern Westman, svenske ministern i Köpenhamn, envoyén Günther, danske konseljpresidenten Zahle, utrikesministern Scavenius, undervisningsmin. Keiser-Nielsen m. fl.

Utställningen hvilken motsetts med de största förväntningar, har omfattats med det lifligaste intresse från allmänhetens sida, ett intresse som tagit sig uttryck i en utomordentligt stark tillströmning af besökande till utställningen samt i en den lifligaste köplust, hvartill i sin mån bidragit det oförbehållsamma och varma erkännande, som ägnats utställningen af den danska prässen.

Utom mästarne, prins Eugén, Anders Zorn, Oscar Björck, Bruno Liljefors, Carl Larsson, Fjæstad m. fl. är äfven ett betydande antal af de yngre svenska målarna väl företrädde på utställningen: John Bauer, Bror Hillgren, Helmer Osslund, David Tägtström, Ernst Norlind m. fl. Äfven den grafiska konsten är fylligt representerad med bl. a. Zorn, Gehlin och Albert Engström som utställare, medan däremot skulpturen endast har några få men starka representanter, främst Carl Milles.

ANDERS ZORN,
utställningens främste konstnär.

Foto. Widberg, Kristinehamn.

Illustr. Mr. Bengt Silfverparra.

DEN NYA HAMNEN I KRISTINEHAMN, Vänerns största djuphamn, invigdes högtidligen d. 21 nov.

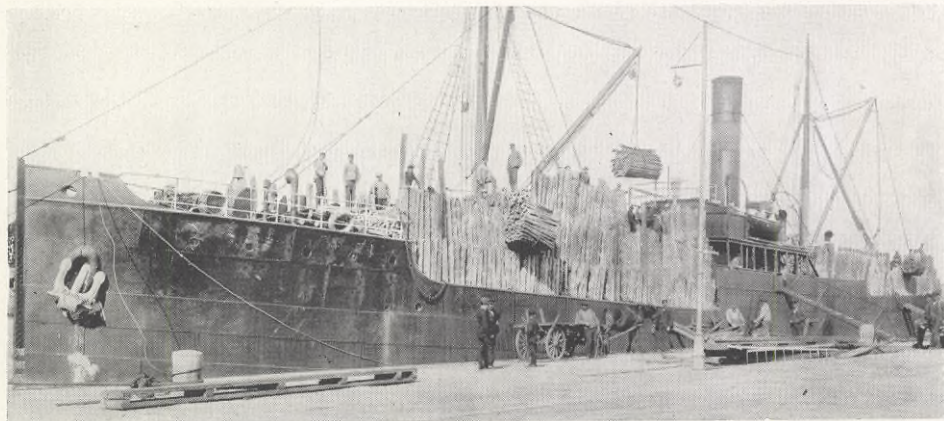

Foto. Hallberg, Halmstad.

Illustr. Mr. Bengt Silfverparra.

"DEN NAMNLÖSE" ÅNGAREN SÄNKT. Den oförvågna pitpropplastaren "Brierly Hill" i Halmstads hamn. Text å sid. 143.

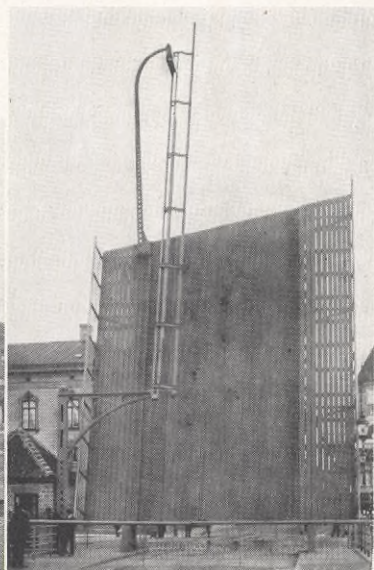
Kristinehamns nya hamn, hvars anläggning betingats af den verkställda ombyggnaden af Trollhätte kanal, är nu färdig och skall invigas den 21 nov. samtidigt med att den första oceangående ångaren "Fermia", tillhörig det Broströmska rederiet och kommande från England, anlöper staden. Den nya hamnbyggnaden, hvilken påbörjades i febr. 1913 upptar en kajlängd af 162 meter, hvartill kommer den gamla till 4 meters djup uppmuddrade hamnkanalen med ytterligare 400 meters kajlängd. Det fullständiga hamnförslaget upptager en sammanlagd kajsträcka af c:a 1,500 m. med en beräknad anläggningskostnad af omkring 4 mill. kr.

stora pontonbron öfver Tranebergssund i Stockholm och bron öfver Lule-älf vid Bodens fästning, hvilken senare bro har 115 meters fri spännvidd och är Sveriges största bro i ett spann. Det var äfven denna firma som erhöi det lika betydande som hedrande uppdraget att leverera de jättelika slussportarne för den nyligen invigda och för trafik öppnade Trollhätte nya kanal.

Foto. Rulander, Jönköping.

DEN NYÖPPNADE KLAFFBRON I JÖNKÖPING I STÄNGT OCH ÖPPET LÅGE, utförd af Verkstadsfirman J. C. Petersen i Trelleborg.

Illustr. Mr. Bengt Silfverparra.

DEN HVITA KAKTUSEN.

FÖR HVAR 8 DAG AF HUGO ÖBERG.

En solig söndagsmorgon i högsommaren.

Amanuensen Kristian Axelson i byggnadskontorets afdelning för gatstensärenden har nyss vaknat och ser till sin förvåning att klockan redan är öfver nio. Han trycker på ringknappen vid sofsoffan och afvaktar jungfruns entré. Rummet ligger i skumrask, men kring den svartblå rullgardinens rektangel lyser en smal guldlistram från solskenet utanför.

Dörren öppnas, och där står på tröskeln hans son Ludvig, femton år och redan lång som fadern själf. Med sitt kortklippta, ljusa hufvud, den magra kroppen i gul kakirock med knäbyxor och hela hållningen allvarligt uppstramad ser gossen ut som en militär.

— God morgon, pappa! säger han i ett slags gifaktställning.

Fadern nickar belåtet, utan att först säga något. Så gaspar han välbehagligt:

— Jag ringde på flickan. Hvad här är tyst i dag?

Gossen står stram.

— Hon är nere efter tidningarna! rapporterar han och tillägger inte utan en viss sarkasm: att det är så tyst i dag beror på att mamma och jäntorna reste bort i går.

Fadern ler högt. — Ah, det är därför jag har försöfvit mig som jag aldrig brukar annars! Hahaha! Men hör du, Ludvig, du har visst inte fallit långt från päronträdet, du?

En aning till leende far öfver gossens på en gång mjuka och hårda tonårsansikte.

— Nej, kanske det! säger han lugnt. — Ja, nu får vi vara i fred i en fjorton dar åtminstone!

Familjen har inte råd att bo på landet i de dyra krigstiderna, men frun och smålickorna äro bortbjudna till rika bekanta, medan far och son ligga i, den ene på sitt kväfvä kontor, den andre med sin ferieläsning.

— Rulla upp gardinen, Ludvig! turnerar fadern. Jag måste upp, ska på kontoret och gno hela dagen!

— Det är aldrig annat! mumlar gossen målbrottsgrumligt.

— Söndag och hvardag likadant! nickar fadern och trår fötterna i sina tofflor. — Är ut och är in, så långt tillbaka jag kan minnas. Jag skulle önska jag vore en handverkare, den har åtminstone ledigt om söndagarna! Det fördömda extraarbetet!

Rullgardinen är uppe och den starka soldagern står in i rummet.

Med en hemlighetsfull min öppnar gossen dörren till ett litet förmak och spejar ditin. Ett ögonblick står han som betagen, så säger han och grinar som en solvarg öfver hela ansiktet:

— Pappa, den hvita kaktusen har slagit ut!

Med ett språng är fadern på benen och följer gossen i bara nattskjortan in i rummet med blomman.

Ja, det kan man kalla en blomma! Där står den i fönstret och lyser, en väldig hvit trumpet ur ett knippe platta, grönköttiga stammar som sågblad. Hela rummet är fyllt af den döfivande, fina mandeldoften ur det stora hvita svalget.

Fadern sjunker ned på en stol vid fönstret och stirrar gripen på fenomenet.

— Det är inte en blomma, det är ett hvitt sken! säger han sakta. — Den sträfva ökenplantans sköna själ, som slocknar om en dag.

Gossen ser med häpnad i den hvita tratten, som längst ner i botten tonar i svagt grönt. Som ett knippe krökta pianohammare spruta de långa ståndarna upp ur denna botten, medan pistillen ränner en hårsman öfver dem för att lik en hvit raket springa ut i en uddig stjärna.

— Så synd att mamma inte fick se den blomma! bryter slutligen gossen den doftande stillheten kring kaktusen på fönsterbrädet.

Men fadern sitter där stum och betraktar. Med sitt gråsprängda mörka hår ned i en snirkel i pannan och det långa helskägget nedborradt i den hvita skjortans öppna bringa ser han ut som en vis och sorgsen profet i helgdagssolens glans. En Tagore försjunken i vemodiga drömmar.

Plötsligt talar fadern, lågt, med darrande röst. Han talar om sin barndom, när han i ett stilla hem vid hafvet första gången såg en hvit kaktus blomma. Hans mor hade fått ett skott af biskopens egen kaktus, och denne i sin tur hade hemfört sin från Skottland. Men artens hemland var Mexiko. Nu stod en ättling här i ett litet småborgerligt storstadshem och fyllde det för en dag med sin hvita skönhet. Aldrig förr hade den velat blomma i hans hvardagsöken af grå bekymmer. Sällsamt!

Sonen ser förstulet faderns ögon fyllas af tårar och hör hans röst stockas i strupen. Han vet redan, att fadern anser sitt lif förfeladt, att hans häg och begåfning en gång lofvat en annan karriär än den underordnade tjänstemannaträlens trampkvärns-

Forts. å sid. 139.

Efter fotografen

Kiloh: Bengt Silfverparre.

TYSKA ÖRLOGSMÄN I NORSKA FJORDAR — 1914. Unga norska damer kappro under ledning af tyska sjöofficerare under kejsarbesöket i Sognefjorden sommaren 1914. Se sid. 136.

TYSKA ÖRLOGSMÄN I NORSKA FJORDAR — 1914.

Som ett apropas till den våldsamma tyska hemsökelsen vid Norges kuster har H. S. D. blifvit satt i tillfälle återgifva några bilder från kejsar Wilhelms senaste besök i Norge i Sognefjorden sommaren 1914, således omedelbart före krigsutbrottet. Fotografierna äro äfven nu af aktuellt intresse och meddelas utan hvarje kommentar.

KEJSAR WILHELMS SENASTE BESÖK I NORGE SOMMAREN 1914. Kejsarjaktens i Sognefjorden vid Balestrand, där den af kejsaren skänkta Frithiofstatyen är rest på motsatta sidan af fjorden. Överst t. v. Kejsar Wilhelm och konung Haakon ombord ä "Hohenzollern"; t. h. Kejsaren med de unga norska damerna från kapprodden (se föregående sida) och i samtal med sina norska gäster. Nederst: BAL PÅ "HOHENZOLLERN" DÄCK. Längst t. h. i korgstolen kejsaren.

TILL ENGELBREKT ENGELBREKTSSONS HISTORIA.

Foto. H. J. Persson, Falun.

Kiloh. Kem. A.-B. Bengt Stjernerparre, Stålm-Gög.

JON JONSGÅRDEN I BYN KULLERBACKEN, NÄRA FALUN, AF SÅGNET ANGIFVEN SÅSOM ENGELBREKTS GÅRD.
i förgrunden synes spår af en äldre husgrund, liksom högre upp t. v. under källarstugan.

Hvar hade Engelbrekt sitt hem? Frågan kan synas obetydlig, men har dock liksom hvarje detalj på detta underbara blad i Sveriges historia ett visst intresse. Vi veta att Engelbrekts befrielsekrig utgick från Kopparberget, d. v. s. det nuvarande Falun. Man förstår lättare huru Engelbrekt kunde af de myndiga kopparbergsmännen utses till anförare för den resning de igångsatte mot den danske konungen och hans fogdar, om han själf var en af dem och bodde midt ibland dem. Ericus Olai, som skref sin historia om befrielseverket endast ett par tre årtionden efter dess utförande, börjar sin berättelse om Engelbrekt med orden: "Den tiden bodde på Kopparberget eller icke långt därifrån en frälseman vid namn Engelbrekt — —".

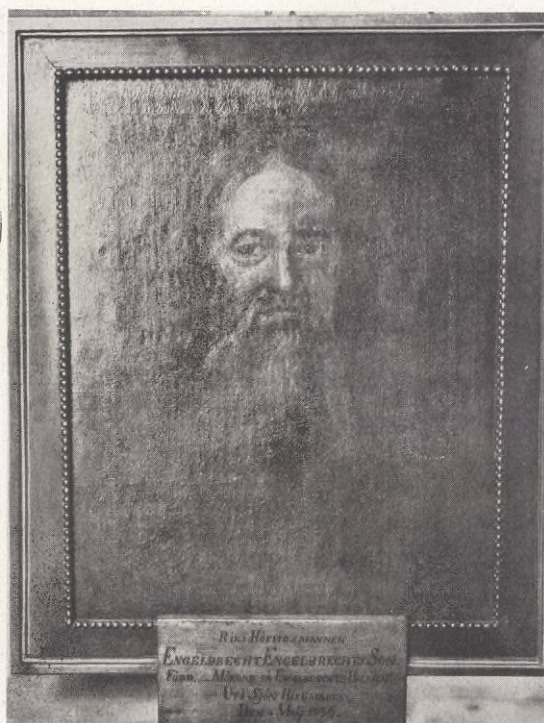
Ej långt från Kopparbergets grufva, på en plats som fordom hört till Kopparbergs socken och i en trakt, där slaggvarpen efter kopparhyttorna ligga tätt till hvarandra, utpekar Ortsbefolkningen än i dag. En gård, som de berättat att Engelbrekt skall ha ägt och bebott och där lämningarna efter en gammal kopparhytta kallas Engelbrekts hytta. På gården, som är belägen i byn Kullerbacken, ungefär en och en half mil västerut från Falun och i nuvarande Aspeboda socken, synas tydliga spår efter grunder till

flera äldre byggnader, åtminstone fem eller sex stycken nu öfverväxta af gårdsplanens gräsmatta och skuggade af dess gamla lönnar och syrener. Från gården, som har en härlig belägenhet på en höjd med utsikt öfver sjön Billingen, leder en stig ner till sjöns utlopp, och där under susande alar och björkar anträffas vid en bäck spår af fördämning, stensättningar och slaggvarp. Har man

Engelbrekt vandrat dessa stigar, bott i gården däruppe på höjden och drifvit sin hytta nere vid bäcken? Hafva planerna till det stora befrielseverket uppgjorts här vid skenet af hyttans flammor och i den gråtimrade gårdens ensliga kammar? Har kanske första tanken därpå uppstått genom de personliga slitningar, hvarom sägnerna tala, med den fogde, som skall ha bott däruppe såsom närmaste granne till den Engelbrektska gården och hvaraf spår ännu visas på platsen?

Härom veta vi intet med säkerhet. Sägner och traditioner ha ofta visat sig tillagade och hopgjorda i långt senare tid. Så t. ex. traditionen om Erik XIV:s fångelse på Gripsholm (som är från Karl IX:s tid) och Sturehvalvet i Upsala (där Sturarna alls icke mördades) o. s. v. Intet är i allmänhet osäkrare än att bygga historia på sagorna.

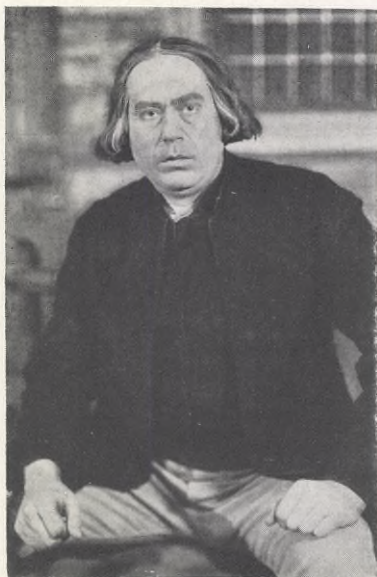
Och dock ha många

UNIKT PORTRÄTT AF ENGELBREKT ENGELBREKTSSON I ASPEBODA KYRKA.

Undersökning om dess äkthet pågår.

A. S. D:s STOCKHOLMSFOTOGRAF.
SKÅDESPELAREN PAUL HALLSTRÖM
författare till den med stor framgång på Folk-
teatern nyuppförda folkpjäsen "Bock-Anders
Ersson och hans pojke". Fotograferad som
Bock-Anders Ersson.

På Folkteatern i Stockholm har framförts ett svenskt folkskådespel, hvilket på samma gång det vunnit en afgjord publiksucces äfven af kritiken rönt oförbehållsamt erkännande. Den ifrågavarande pjäsen, "Bock-Anders Ersson och hans pojke", hvilken till författare har skådespelaren Paul Hallström är byggd på den gamla konflikten mellan en ung man,

här en bondson, som följer sin konstnärliga kallelse i strid mot faderns önsknings, hvilka vilja binda honom vid fädernetorivan. Hvad som tillförsäkrat skådespelet den ernådda framgången är den redbara och trovärdiga teckningen af den kärnfulla svenska bondekaraktären, den af en stillsam och verkkningsfull humor kryddade naturliga dialogen, de fyndiga situationerna samt slutligen den äkta känsla, som förnimmes bakom de i skådespelet inlagda, af allvarlig innebörd kännetecknade scenerna.

Vid premiären, hvilken ägde rum den 11 nov.,

sagor och traditioner visat sig innehålla en kärna af sanning, som på andra vägar kunnat bekräftas. Så t. ex. ha arkeologerna nyligen lämnat bevis för en tusenårig omutlig traditions företrädare framför skriven historia, i det man kunnat bekräfta sägningen om att Ottar Vändelkråkas graf finnes i Vändels socker i Upland och ej nere i Danmark såsom Snorre Sturleson uppger.

Hvilken tro man nu kan sätta till den här ifrågavarande traditionen om Engelbrekts hemvist är naturligtvis ej godt att säga. Traditionen har hittills kunnat följas tillbaka till medlet af sjuttonhundratalet, men däriifrån och till början af fjortonhundratalet är ju ett långt steg. Hittills har historieforskningen ansett sig kunna fastslå, att Engelbrekt varit född och bosatt vid Norberg. Farfadern, Englika, skall ha anlagt hytta vid nuvarande Engelsberg, fordom kallad Englikobyggning eller Englikobbenning, och fadern kallas i ett dokument "Engelbrekt vid Norberg". Själff skrivnes Engelbrekt i en handling, som år 1432 utfärdats vid Norbergs kyrka och som han själf beseglat, för bergsman vid detta berg (montanus montani supradicti).

Att Engelbrekt vid denna tid ännu ägde och dref den från farfadern ärida hyttan vid Engelsberg och sålunda kunde kallas bergsman därstädes, hindrar icke att han kunde bo vid Kopparberget och äfven där vara brukande bergsman.

B. S. D:s STOCKHOLMSFOTOGRAF.
FRÖKEN SIGNE LUNDBERG och HERR ROLÉN i hufvudrollerna.

utförde författaren hufvudrollen, den i all sin kärlighet präktige fadern-bonden och gaf åt densamma en erkännansvärdt god gestaltning. Sonen hade i hr Rolén en sympatisk framställare, hvarjämte fröken Signe Lundberg presterade ett synnerligen behagligt spel i den kvinnliga hufvudrollerna.

Enligt ett muntligt meddelande, som dock ännu icke bekräftats, af numera aflidne biblioteksamanuensen d:r K. H. Karlsson, skall denne i ett medeltida manuskript i Vatikanens arkiv i Rom ha påträffat den uppgiften, att Engelbrekt vid sex års ålder med sin fader flyttat från den af farfadern anlagda hyttan och gården Engelsberg. Och en äldre historisk författare uppger, oviss från hvilken källa, att Engelbrekts fader varit bosatt vid Kopparberget, liksom andra uppgifter finnas att Engelbrekt till och med skulle vara född därstädes.

Äfven om denna sistnämnda uppgift skulle bero på ett misstag, finns dock i händelse d:r Karlssons utsago skulle låta bekräfta sig, rätt stora sannolikheter för att Engelbrekt den äldre flyttat från Norberg till det i alla afseenden förnämligare och mera inkomstbringande Kopparberget.

Men, som sagt, detta är ännu icke bevisadt, och kan därför icke godtagas af den opartiske historiskskrivaren, som ej gärna stöder sig på blotta antaganden och gissningar.

Såsom ett led i en sådan bevisning, det må nu gälla hvad det kan, har den nämnda traditionen inom Aspeboda socken framdragits, för att den ej skall falla i glömska. Måhända kan den en gång komma att bekräftas. Dalarnes Hembygdsförbund har nu tagit saken om hand och utloivat sitt stöd och sin hjälp för undersökning af saken.

Karl Trotzig.

H. 8 D:s STOCKHOLMSFOTOGRAF. Kliché: Bengt Sjöberg
 DIMITRI DOBKIN OCH JULIA EWERT I "SEKLERNAS
 SPEGEL", enaktsopera af Dorganen på Blanch Teatern i Stockholm.

Forts. fr. sid. 135.

arbete i ett själlöst ämbetsverk. Han vet, att fadern hvarje morgon går till sitt tjänsterum som till schavotten och han har hört honom mumla galerslafvens ord:

"Håll takten du järnsmidda åra!"

Det blir ännu en gång alldeles tyst i det lilla förmaket med den underliga gruppen, som helgdagssolen lyser på:

En Tagorefigur i hvit fotsid skjorta, en ljus yngling i kaki, och mellan dem kaktusens jätteblomma. Så reser sig plötsligt fadern.

— Nej, jag måste in och klä mig! utbrister han med en suck. — I våras blef jag förbigången, jag vill inte bli det i höst igen! Det gäller att ligga i och mota onda anslag däruppe i siffrornas öken, där ingen hvit kaktus blommar!

Och medan sonen står kvar öfver den doftande uppenbarelsen i fönstret, går amanuensen Kristian Axelson in i sitt rum igen...

Men nu är det en hvardagsmorgon i rägnvintern. Kristian! Axelson f byggnadskontorets afdelning för gatstensärenden har nyss vaknat ur sina mar-drömmar och ryser, då han af den svagt grånande bården kring det svarta rullgardinsschoket förstår, att den nya dagen gryr, grå och obeveklig som stengatan själf för den fattige och utestängde om natten.

Han har återigen blifvit förbigången vid en utnämning, man unnar honom inte minsta förbättring i hans usla villkor som slaf i den utdöende tjänstemannakasten! I dessa tider, när allt fördyras till det olidligas gräns, betyder detta döden för hans krampaktiga försök att hålla ihop sitt. Ja, man mördar honom helt enkelt, och det är denne Nero som mördar honom! Denne Nero, som är hans närmaste förman, af underhuggarnes klass, despoternäs, nifelungarnas! Uppkomlingen, som hatar män af kultur och känsla, som hänler åt konsten och vetenskapen, som afskyr musik och blommor! Denne, som han inte längre vågar möta för att inte riskera ett dråp! Som har blifvit en tvångsföreställning i hans hjärna och sitter där som en böld dag och natt!

Kallsvetten sipprar på hans pinade kropp, som kastar sig bland tilltrasslade lakan.

Det är gasräkningen och terminsafgiften till Ludvig! Det är den växeln att amortera och den! Det är mat ännu fjorton dagar framåt till nästa första! Ah, han blir vansinnig! Hustrun förstår ju ej hans strid mot det onda däruppe i verket, kan ingenting göra åt affärerna, mäter ej hans risk. Och barnen som små plantor, ana inte hvad som tilldrar sig däruppe i höjd med taklampan, kring hvilken fars och mors hufvuden irra af och an likt små världar nära att falla ur sina banor! Endast Ludvig begriper och börjar stelna af ångest, han med!

Och sjuk är han, årat af trældom och ångest och harm hålla på att utlösa sig i en förfärlig nervkrasch, han känner den nalkas. En oemotståndlig trötthet paralyserar hans varelse, bäst att klippa af, medan han ännu har en gnista energi kvar.

I nattens mörker ser han den ena afrunden öppna sig djupare än den andra, och där nere är mörkret svartare än natten. Han rister i hela kroppen, kallsvetten nästan sprutar ur honom, det svindlar för hans medvetande och han griper efter revolvern på nattduksbordet. Nu kommer strax en smäll att ljuda genom detta gråa gryningsmörker, som likt en dyöfversvämning står öfver världens vecka efter vecka.

Men i ett nu springer han upp ur sin bädd Måste se sin son först, trycka hans hand!

Han trefvar efter elektriska knappen och vrider på ljus. Trär på sig sin gamla nattrock och går, nyss färdig att väcka hela huset med ett revolverskott, tyst som en ande ut i våningen, i i sonens rum. Vrider på ljus därinne också. Gossen hör intet, sofver djupt.

Där står hans lilla skrifbord, det har fadern själf haft som yngling. Vinkellinjalen och cirkelbesticket. Skolböckerna och anmärkningsboken. Utan en enda anmärkning på hela terminen, i ett tag har pysen blifvit en mönsteryngling!

Darrande sjunker han ned i sonens skrifstol. Ah Gud, han har en son och får inte lefva för honom, ty han är mördad! Mördad, och revolverskottet blir bara nådeskottet, han ger sig själf!

Hans själfvande händer trefva på skrifbordet.

Hvad är detta, hvad har gossen skrivit på detta konceptpapper, är det en kria?

Han för arket nära intill sina trötta ögon och läser:

Den hvita kaktusen.

Förvånad ögnar han igenom den naiva skolpojkskrian. Otympliga, puerila perioder, men här och där ett guldorn af tanke och poesi i all kvartsen...

"Och artisten skar af den vissnade blomman och sade till sin son: låt inte tjänarinnan kasta den bland soporna, utan gå och begraf denna ädla främ-

Forts. å sid. 143

DE STUPADES MINNE HEDRAS.

ALLHELGONADAG I PARIS:

Franska republikens president (bild t. h.) och veteranerna från 1870—71 hylla, under utomordentlig anslutning från allmänheten, de under nu pågående världskrig stupade fransmännens minne.

Fru Rosa Nachmanson, som afled i Stockholm den 9 nov. i en ålder af 64 år, efterlämnar minnet af en ädel och vinnande personlighet med vidtomfattande konstnärliga intressen. Bland den vida krets af uppriktiga vänner, som omgäfvade henne, fanns äfven ett stort antal konstnärer, för hvilka hennes förfnade, på konstskatter rika hem utgjorde samlingspunkten. Fru Nachmanson, som i lifstiden utöfvade en vidt omfattande filantropisk

Efter fotografier.

Kliché: Kem. A.-B. Bengt Silfversparre, S. L. J. — Gbg.

Foto. Dahlstr., Stockholm

FRU ROSA NACHMANSON. Född 1852. Död d 9 Nov.
Har donerat 700,000 kronor till allmänna ändamål i Stockholm.

verksamhet, har i efterlämnadt testamente förutom dispositioner som träffats till förmån för anförvänder, vänner och tjänare, gjort donationer om sammanlagdt öfver 725,000 kr. till olika allmänna ändamål. Bland de större beloppen har Mosaiska församlingen i Stockholm tillerkändts 166,500 kr., Sven-ka läkarsällskapet 50,000, Sofiahemmet för uppsättande af tre frisänor 54,000 kr., Sofiahemmets sjuksköterske- och pensionskassa 50,000 kr. o. s. v.

Före konditorn Arvid Östberg i Jönköping, hvilken efter någon tids ohälsa afled den 12 nov., har genom efterlämnadt testamente donerat hela sin till ca 250,000 kr. uppgående förmögenhet till Jönköpings stad med undantag af en frimärks-samling uppskattad till 10,000 kr., hvilken tillfallit Norra Smålands fornminnesförening. Donationen skall under namn af "Arvid Östbergs donationsfond" förvaltas af staden och dess ränteafkastning, enligt af donatorn träffade bestämmelser, användas till något eller några för samhället gagneliga ändamål, hvartill kommunalskatten icke lämpligen bör tagas i anspråk.

Den bortgångne, hvilken var bördig från Uppsala, bosatte sig på 1870 talet i Jönköping, där han etablerade ett konditori, hvilket under ägarens insiktsfulla ledning utvecklade sig till en ansedd och inbringande affär. Varmt fäst vid det samhälle, där han var verksam och lifligt intresserad af dess välfärdigheter, hedrades Östberg redan tidigt med ledamot-skap af stadsfullmäktige, en förtroendepost, för hvilken han hade de bästa förutsättningar, och hvilken han beklädde under en lång följd af år ända till sitt nu timade fränfalle.

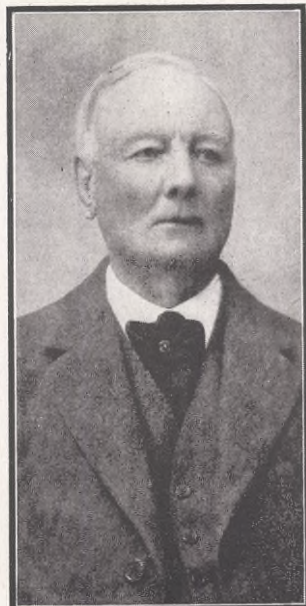

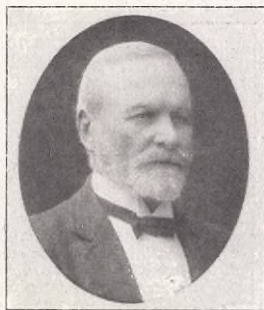
Foto Hermansson, Laxå.

BETYDANDE DONATIONER.

F. D. KONDITOR ARVID ÖSTBERG. Född 1846. Död 12 Nov.
Har donerat 250,000 kronor till Jönköpings stad.

VECKANS PORTRÄTTGALLERI

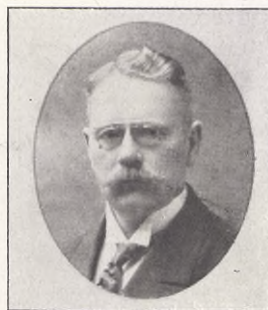
F. A. ANDERSON.
F. d. Generaldirektör. — Sthlm.
85 år 16 Nov.*

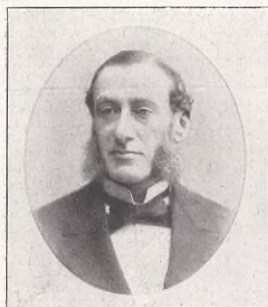
K. H. BERGENDAHL.
Borgmästare. — Växiö.
65 år 28 Nov.*

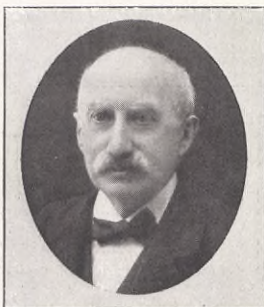
J. A. TOMTLUND.
V. Häradshöfd. Kronofogde.
Sköfde. — 60 år 11 Nov.*

E. G. H. PETERSSON.
Häradshöfding. — Mjölby.
50 år 17 Nov.*

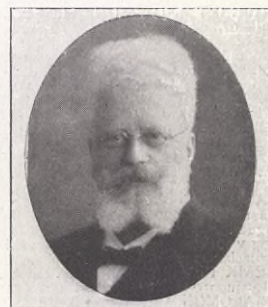
A. S. ELKAN.
Grosshandlande. — Stockholm.
85 år 14 Nov.*

S. M. MARCUS.
Hoffotograf. — Ystad.
70 år 11 Nov.*

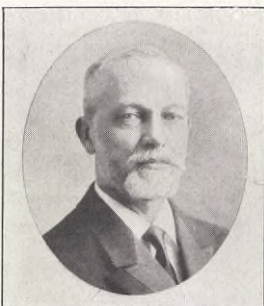
J. A. MODÉEN.
Grosshandl. Komm-man. — Bor.
55 år 16 Nov.

E. R. BORGSTEDT.
Musikdirektör. — Stockholm.
50 år 5 Nov.*

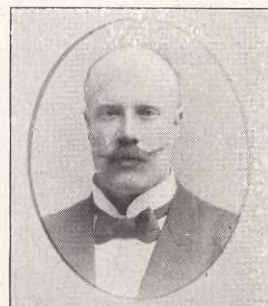
O. E. SETTERGREN.
Direktör. — Lintjesberg.
75 år 21 Nov.

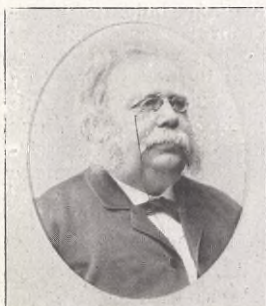
T. A. MAGNUSON.
Disponent. — Sandviken.
65 år 25 Nov.*

J. BERG.
Disponent. — Myrnäs.
60 år 8 Nov.

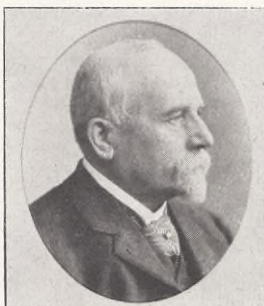
E. R. ENROTH.
Kassör. — Hallsthammar.
50 år 5 Nov.

F. A. H. HEDENSTIERNA †.
F. d. Häradshöfding. — Kisa.
F. 36. † 12 Nov.*

G. ANDERSSON †.
F. d. Tullförvaltare.
F. 41. † 21 Okt.*

O. A. BUSCH †.
F. d. Major. — Stockholm.
F. 44. † 9 Nov.*

C. A. H. NORLANDER †.
Öfverste. — Lund.
F. 46. † 10 Nov.*

° Data å nästa sida.

VECKANS PORTRÄTTGALLERI

C. I. T. HILDEBRAND †.
Godesegare. — Skedemosse.
F. 34. † 4 Nov.*

C. J. LOOSTRÖM †.
F.d. Bokförläggare. — Stockholm.
F. 46. † 8 Nov.

G. H. HOLMQUIST †.
Målarmäst. Komm.-man.
Stockholm. F. 53. † 6 Nov.

Porträtt till veckans Porträttgalleri

böva vara af möjligast sena
datum för att införas.

Uppgifter till porträtt

böva ansluta sig till frågeformulär från redaktionen. Särskildt påpekas nödvändigheten af att **alla förnamn angifvas, med tilltalsnamnet helt utskrifvet och understruket.** Förbiseende härutinnan utsluter biografi.

Porträtt och biografi

Införas efter begäran från Redaktionen, som också bär kostnaderna. Förlag emottagas gerna

ALBERT ANDERSON. Stud.-ex. 51, kam.-ex. 55, ff. kamrer i Kammarkoll. 67, ord. 70, kamm.-råd 73, generaldirektör o. chef i Statskontoret 85—02. Framstående specialist i skattefågor; afg. 74 ett märkligt betänkande rör grundskatternas samt rustn.-o. roter. besvär, afskrifning, led. af skatteregler-komm. 79—82; riksgäldsfullm. 79, dess ordf. 93—04. Led. af Riksd. F. K. 77—11; led. af flera sersk. utskott o. af bevill.-utsk. 79. Mångårig kansli-deputerad. Ordfr. i dir. i Civilstat pens.-inr. 99—12. v. ordfr. i styr. i Allm. hypot.-banken. 81—04; mångårig ordfr. i Patr. sällsk förvaltn.-utsk. Inspekt. i Riksd. bibliotek 99—04. Biogr. o. hellsid.-portr. årg. III:9.

KLAS BERGENDAHL. Stud.-ex. 71, hoifr.-ex. 80, v. hfd. 82, borgmäst. i Strömstad 85, i Växjö sedan 91. Led. af Riksd. A. K. 03—06, af F. K. 06—12.

ALBERT TOMTLUND. Stud.-ex. 78, hoifr.-ex. 85, v. hfd. 88, ff. borgmäst. i Falkenberg 89—1900, ex. länsnot. i Hall. län 90, ord. 93; kronofogde i S. Vadsbo fögd. sedan 1900. Stadsfullm. i Sköfde 03—07; mångårig v. ordfr. i styr. i Sköfde lärov. ff. fl. Banksinspekts ombud i Skarab. ensk. bank, omb.-man i sparb.

ERIK PETERSSON. Stud.-ex. 84, hoifr.-ex. 88 v. hfd. 92, häradshöfd. i Lysings o. Göstrings doms. sedan 05.

SALOMON ELKAN. På sin tid affärsman i Stockholm, mångårig förestånd. v. mosaiska församl. där. Donerade på sin 80-årsdag 180.000 kr. till församl.

SAMUEL MARCUS. Inneh. sedan 65 den ansedda fotografietelier i Ystad som bär hans namn; senare utnämnd t. höffotograf. Verksam inom ordensväsendet o. de ekonom. fören. samt f. fattigvården.

ERIK BORGSTEDT. Af. org.-, kyrkosång. o. musiklär.-ex. v. konserv. i Stockholm 84, spec. stud. der t. 87; tillh. hofkapell 86—99; debut. v. operan 89 o. har med framgång uppträtt ss. sångsolist v. konserter. Kantor i Johannes kyrka 93—01, derefter i Jakobs kyrka. Efter all musikdir.-ex. 86 musikdir. v. Skarab. reg. t. 10. Kormästare i Musikfören. 01—15. Sedan 01 lär. v. konserv.; led. af akad. lärov.-styr. 03—14.

VÄRLDSKRIGET.

På västfronten började den 12 nov. en ny period af stark aktivitet, förberedd af luftstrider i en omfattning som aldrig tillförene under kriget. Efter en lång rånperiod inträdde torrare väderlek, som åter möjliggjorde operationer. Engelsmännen begagnade nu tillfället till en öfverväldigande offensivstöt på båda sidor om Ancre. Tidigt på måndagsmorgonen ägde det engelska massanfallet rum. Byarne *St. Pierre Divion* och *Beaumont-Hamel* eröfrades samma dag och på tisdag föll även *Beaucourt* i engelsmännens händer; under dessa operationer togos öfver 5,000 tyskar till fånga. Tyskarne besvarade den 15 detta angrepp med en förbittrad attack mot de franska ställningarne både norr och söder om Somme. Norr om floden satte de sig fast i en del af *St. Pierre Vaastskogen*, och på södra sidan trängde de in i byn *Pressoir*. Sistnämnda by återtoges följande dag af fransmännen, medan tyskarne vid ett nytt anfall tillkämpade sig östra delen af byn *Sailly-Saillisel*. Den 16 på aftonen riktade tyskarne starka motanfall mot de engelska ställningarne vid *Valaucourt*-höjden, hvarvid de återvunno en del terräng som de två dagar tidigare förlorat.

På östfronten förekom under hela veckan ingen enda operation af intresse. Vid *Narajovka*, där tyskarne haft en del framgångar att anteckna under föregående vecka, gjorde ryssarne den 15 d:s anfall, som slogos tillbaka.

På rumäniska nordfronten vunno centralmakts-härlarne framgångar på olika punkter: i *Aitdalen*

TORD MAGNUSON. Afg.-ex. fr. Tekn inst 75, cheffing. v. Sandvikens jernverk 82—94, disp. assist. där 94—10, sedan sistn är verkets disponent o. verkst. dir. Led. af Riksd. F. K. 06—10. Led. af arbetslagstift.-komm. 07, i patentlagstift.-komm. 08; af Lagutsk. 10, led. af sersk. utsk. s. å. Inspektör i Bergsskolan i Falun sedan 13.

HUGO HEDENSTIERNA †. Stud.-ex. 55, hoifr.-ex. 60, v. hfd. 62, häradshöfd. i Kinda o. Ydre här. doms 80—06. På sin tid ordfr. i komm.-st. hushålln.-gille. bevilln. beredn. o. tax.-styr. i Östra centr.-jernv.-ordfr. i lasarettssdir. sparb. Östergöt. ensk. banks afd.-styr. Landstingsman 94—08, led. af Riksd. F. K. 99—08; led. af lagutsk. 03—07, i konst.-utsk. 05.

GUSTAF ANDERSSON †. Stud.-ex. 61, efter afl. kam.-o. kansliex.-intr. v. fängv. o. tullverket; tullstat.-förestånd Neder Kålx 68, i Ronneby 1900. På sin tid led. af komm. nmd. landstinget m. m. i Neder Kålx.

OSCAR BUSCH †. U.-löjtn. v. Fortifik. 70, major där 95—99; verkst. dir. v. jernv. a.-b. Stockholm—Saltsjön 96—10; arbetled. v. K. teaterbygget o. byggn.-chef i stadshusbygget. Led. af stadsfullmäktige i Stockholm 85—01; led. af drättselnämndens andra afd. 86—04, sedan 92 led. af byggn.-nmd. sedan 09 ordfr. i stadsplanekommisionen o. sedan 07 led. af triangelmät.-nmd. Led. af Landtbr.-akad. o. Krigsvet.-akad.

CARL NORLANDER †. U.-löjtn. v. N. Skån. inf.-reg. 65, major v. N. Skån. inf.-reg. 98, öfv.-löjtn. 02, afsk. o. öfverste i armén 04. Genomg. på sin tid Gymn. centr.-inst. o. egnade därefter sina bästa krafter o. sitt största intresse åt gymnastikens utbredning. Var under många år gymn.-lär. v. Lunds univ. o. Lunds allm. läroverk, samt var sedan 06, gymn.-inspektör v. folkskolorna i Lund. Har såväl i hem- som i utlandet m. framgång verkat f. spridande af kannedom om Lingska gymnastiken.

CARL HILDEBRAND †. Eg. egend. Skedemosse i Kalmar län. Mångårig ordfr. i komm.-st. led. af egodlen. rätten o. landstinget, v. ordfr. i dir. i Borgholms lasarett, led. af styr. i S. Sveriges aid. kontor, ordfr. i sparb. styr.

och vid *Predeal*, där öfver 1,000 rumäner gjordes till fångar, och i *Gyergyobergen* längre norrut, där berget *Bitna-Arsurilov* eröfrades. NV om *Kimpon* lund eröfrades byn *Candesti*. Rumäniska anfall söder om *Rothenturm*-passet slogos tillbaka. *Rungullberget*, öster om *Kezdevasarkely* stormades den 17 af bayrare, och söder om *Predealvägen* hade tyskar och österrikare samma dag en ny framgång.

I *Dobrudscha* försökte ryssarne i veckans början tränga in på Mackensens vänstra flygel, samtidigt med att rumänerna från vänstra *Donaustranden* besköto *Cernavoda*. Försöket ledde icke till något resultat.

På macedoniska fronten voro serberna segerrika. Efter att norr om *Cerna* ha trängt bulgarerna tillbaka från byn *Polok* och eröfrat deras ställningar vid *Kuko*, gjorde de följande dag ytterligare framsteg, intogo med understöd af franskt artilleri byn *Iven*, och togo öfver 1,000 fångar. Vidare besattes af de allierade byarne *Zabzehi*, *Porodi* och *Velisina*. På *Sarrails* högra flygel gingo engelsmännen till anfall och eröfrade byn *Kakaraska* vid *Tahinos-sjön*.

Forts fr. sid. 131.

svärd". "Syndafloren" och "Herr Volodyjevski" hafva tillika med en del af författarens öfriga arbeten öfverlörts till andra europeiska språk. Det verk. som utanför det egna landets gränser gjort *Sienkiewicz'* namn känt och berömdt är dock framför allt den år 1896 utkomna romanen "Quo Vadis", hvilken med ämne hämtadt från den romerska kristenhetens tidigaste dagar öfverflyttats till alla kända litteraturspråk och utgått i ständigt nya upplagor.

Bland den rika yttre utmärkelse som *Sienkiewicz* till del var äfven nobelpriset i litteratur hvilket år 1905 tillerkändes honom.

NORGES NYA LIFSMEDELSDEPARTEMENT. Statsrådet Vik, chef för det nyinrättade "Provanteringsdepartementet."

Forts fr. sid. 139.

ling från ett fjärran land ute i naturen. Sänk den i högt gräs på en äng med blåklockor och vildrosor. Bed sedan en bön till solguden."

Han läste krian till slut, sedan såg han ingenting för tårar.

Sakta steg han upp ur skrifstolen, vred ned ljuset och gick ut i den lilla salen utanför.

Framme i burspråket stod den hvita kaktusen, nu bara ett knippe platta, grönköttiga sågblad. Han gick och tog med sina darrande fingrar i de svala, läderartade skotten.

— Jag måste leva! mumlade han. — Som ett gammalt skrumpet kaktusstånd! För hans skull, som kanske en gång blir en blomma! Jag måste, måste, hur förfärligt det än känns!

Och som en stelögd fisk kommer fram ur akvarets inre mellan stenar och växter och står med sin nos mot glaset, böjde sig amanuensen Kristian Axelson mot fönsterrutan och stirrade ut i den blygrå gryningsdagern.

Långa, tunga månader ännu innan himlens stora guldkaktus skulle slå ut och väcka hans hvita ur vintervalan!

Så vände han om och försvann med tysta, tunga steg inåt rumsdunklet ...

Det norska provianteringsdepartementet, hvartill vi även i vårt land måhända kunna vänta ett motstycke, har under de veckor det varit i verksamhet vidtagit åtskilliga till synes ändamålsenliga åtgärder, afseende att tillförsäkra landets befolkning erforderliga lifsmedel till rimliga priser. I spetsen för departementet, hvilket har sitt säte i Kristiania, står statsrådet Vik med expeditionschef Wollebæk och byråchef Torstensen som närmaste medhjälpare. *

En New York millionär, Herman Oelrich (X), har låtit bygga sig en nära 20 meter lång motorbåt, afsedd att i krig tjänstgöra såsom "U-båtsjagare". Den skall göra omkring 30 Knops fart samt föra kanoner af tillräcklig storlek för sitt krigsändamål. — Afsikten är att sätta upp en hel eskader af samma typ och ett antal äro redan färdiga.

H. 8. D:s Novellpristäflan.

Vi fästa den allmänna uppmärksamheten på den af H. 8. D. utlysta stora Novellpristäfflingen, kungjord i n:r 5 tillika med alla i samband därmed stående bestämmelser. — För täfflingen, hvilken står öppen för vårt lands alla författare (däri inbegripne amatörer) hafva utlöst

2,000 kr. i pris

Författare medgifves på begäran täfla om endast första priset. Ernäs ej detta äger H. 8. D. då inlösa manuskript utom täflan efter vanlig uppgörelse.

Då det kan tänkas, att författare i bemärkt ställning mindre gärna deltaga i en täflan, där de olika på isen gradera de belönade skrifternas värde, vilja vi, för att tillförsäkra oss samtliga författares medverkan, till de tidigare offentliggjorda täflingsreglerna föga ytterligare en bestämmelse, enligt hvilken i täfflingen deltagande författare medgifves rätt att täfla uteslutande om första priset. Manuskript som täfla om endast första pris men ej tilldöms detta, ställas därmed utom täfflingen i öfrigt och kan af Red. förvärvas efter särskild uppgörelse med författaren.

Täfflingstiden utgår den 15 nästnästnundande januari.

Till bild å sid. 134

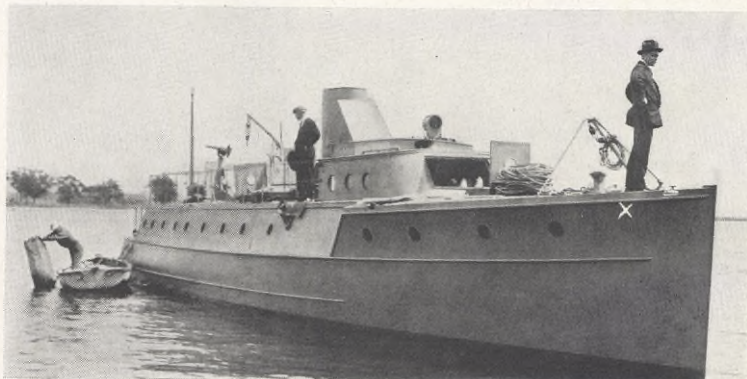
"Den namnlöse" var den beteckning, hvarunder den ängare gick i Halmstads hamn, som ensam vågade den riskabla färden till England vid världskrigets början.

Den förde sin propplast fullt synlig, och hvarje dess resa förmodades blifva den sista. Den gjorde emellertid många resor innan slutet kom, och har med sitt exempel säkerligen bidragit till den omfattande propsexport som under kriget fortgått från vår västkust.

Enligt hvad man med säkerhet antager har den engelska ängaren "Brierly Hill", som en längre tid gått med props- och kollaster mellan Halmstad och England, blifvit sänkt utanför norska kusten. Såsom förut omtalats blef nämligen engelska ängaren "Brenly" eller som namnet i norska Aftenposten senare uppgifvits "Beadley Hill" den 1 nov. vid 10-tiden på kvällen torpederad 20 kvartmil väster om Sognefjordens mynning. Ängaren blef enligt hvad besättningen meddelat angripen af en tysk u-båt utan förökande varning. Besättningen, inalles 19 man, lyckades emellertid rädda sig i båtarna och upptogs af ängaren "Gudvangen" och infördes till Skiergehavn i yttre Sogn.

Att det är "Brierly Hill", "den namnlöses" verkliga namn, som afses, anses otvifvelaktigt. Ängarens befraktare i Halmstad har nämligen icke fått något meddelande om att ängaren framkommit, hvilket bort ske för flera dagar sedan. Ängaren afgick nämligen härifrån redan den 26 okt.

"Brierly Hill" var ursprungligen en tysk ängare som tagits i beslag af engelsmännen, hvarför också tyskarne lära ha särskildt ansträngt sig för att sänka den under dess engelska flagg.

Efter fotografier.

MOTORBÅT = U-BÅT SJAGARE.

HANDELS-U-BÅTEN »DEUTSCHLAND» I DRIFT.

Föregående veckas V.-J., nr 45, sid. 740, innehöll en uppseendeväckande notis under rubriken "Färden under Atlanten", försedd med en illustration, den senare visande en interiör från "Deutschlands maskinhall" med "den unge fysikern frih. von O ---- zu R ----", hvilken banbrytande konstruktioner på det submarina området möjliggjort Deutschlands bragd". Och till yttermera visso ses han å bilden "sysselsatt med att aisända undervattenssignaler till den fasta stationen vid Bremerhafen". Slutligen meddelas att "fotografien är tagen af en bremer svensk löjtnant Bergholm under en profur någon vecka före fartygets första Amerikafärd".

Allt är ägnadt att förvåna: namnet på den banbrytande unge fysikern som i strid mot tidigare tyska uppgifter synes vara "Deutschlands" konstruktör; det faktum att en svensk officer fått medfölja på profur före den första resan, som så strängt hemlighölls för alla andra dödliga och som t. o. m. lämnades tillfälle fotografera ombord; den ljusa, luftiga "maskinhall" för hvilken kapten König icke har ett ord i sina i öfrigt så minutiösa beskrifningar. Hur skall detta allt kunna förklaras? H. S. D. vill för sin del bidraga med försök till lösning af den högtintressanta gåtan. Saken ter sig då sålunda:

"Deutschlands maskinhall" är in i minsta detalj återbildad den institution i Upsala som kallas "Fysikum".

"Friherre von O ---- zu R ----" är en afbild af en svensk fil. d:r och fysiker, f. n. lärare vid enskildt läroverk i landet; men icke endast personen — äfven namnet har sin slående likhet. Ty vår säkerligen ej mindre framstående svenske "unge fysiker" bär samma namn O ---- ehuru icke friherre och t. o. m. utan både "von" och det förnåma zu R ----. Däremot nödgas vi gå grannligheten litet för nära genom att påpeka

*) Hela namnet är utskrifvet ehuru vi endast begagna oss af initialerna!

det egendomliga däri att d:r O ---- s trolofvade bär samma namn R ---- ehuru utan "zu". Den — vi medgifva det — ohyggliga insinuation som blir en gifven följd af vårt djärva försök till lösning, kunna vi dessvärre ej återtaga utan måste i stället fastslå att "V.-J." varit utsatt för en rätt så ohejdad drift.

Hvarje tidning kan blifva utsatt för inkorrakta uppgifter som icke funnits anledning betvifla och som icke kunnat genast kontrolleras. Men man ser sällan eller aldrig att en tidning som i gärning visar sig mån om anseende för vederhäftighet — vare sig nu det gäller bild eller text — faller offer för okynnesförsök från tillfälliga medarbetare. En okontrollerbar felaktighet låter tänka sig — men en noggrann redaktion låter ej fullständigt duperas sig i ett så skriande påtagligt fall som det föreliggande där *hvarenda detalj* i notisen borde varit nog att "iatta galoppen".

För kort tid sedan stod i *dagspressen* anmärkt att den bild V.-J. lämnade från löjtnant Bendriks begrafning i Boden antagligen ej var därifrån och säkerligen ej från begrafningen i fråga, hvilken tog sig helt annorlunda ut; och vi hade anledning — också nyligen — påpeka att vårt porträtt af den omkomne unge danske löjtnanten Christiansen på "Dykkeren" var riktigt, medan V.-J:s under samma namn hade ett äldre porträtt, af en helt annan person. Dyligt sker ej ostraffadt — därom vittnar just den drift V.-J. varit utsatt för.

Innan vi velat lämna offentlighet åt saken ha vi kunnat bevisligen konstatera fakta.

Det krig, som visserligen i starkt förminskad skala, men med samma förbittring som vid de europeiska fronterna, utkämpas mellan de tyska och engelska kolonierna i Ostafrika gar förödande ut äfven öfver dessa traktors djurvärld. Girafferna hvilka eljes lämnas i fred, nedskjutas nu massvis, enär det visat sig att de med sina långa halsar och högt burna huvud trassla in sig i och fördärva de viktiga militära telefonanläggningarna. Äfven lejonerna, noshörningarna, bu flarne och elefanterna, hvilka visat sig ytterst farliga för utsända patruller och mindre truppstyrkor, äro föremål för en vidtomfattande jakt

322er fotograf.

Källa: Kem. A.-B. Bengt Sufrersparre, Stäm.-Gp.

ENGELSK MILITÄRJAGT PÅ HÖGVILDT I DET OCKUPERADE TYSKA OSTAFRIKA, ä ven för behöflig proviantering.

INNEHÅLL. Universitetskansler Carl Swartz (biografi o. hels.-portr.). — Konungen inviger Riksm. seets nya ofdelningar — Världskriget. — Bilder till den svenska och utländska dagskrönikan. — Veckans porträttgalleri. — "Den hvita kaktusen". Ber. af Hugo Öberg.

Ljstryck af text eller illustrationer i HVAR 8 DAG utan angifvande af källan förjudes vid laga påföljd.

För Berättelser och Historietter gäller ovilkorligt förbud.